

FINANSTILSYNET

THE FINANCIAL SUPERVISORY
AUTHORITY OF NORWAY

Finanstilsynet orienterer

Pensjonskassekonferansen 18. april 2018

Seksjonssjef Hege Bunkholt Elstrand

Innhold

1. Kort om pensjonskassemarkedet
2. Resultater og finansiell stilling
3. Tilsynsmessig oppfølging
 - a) Oppfølging av stresstest I
 - b) Overordnet strategidokument
 - c) Strategi for forsikringsrisiko
 - d) Pensjonskassens uavhengighet
 - e) Styrets arbeid og kompetanse
 - f) Uavhengige kontrollfunksjoner
 - g) Utkontraktering
4. Nærmere om kravene i IORP II
5. Andre aktuelle temaer

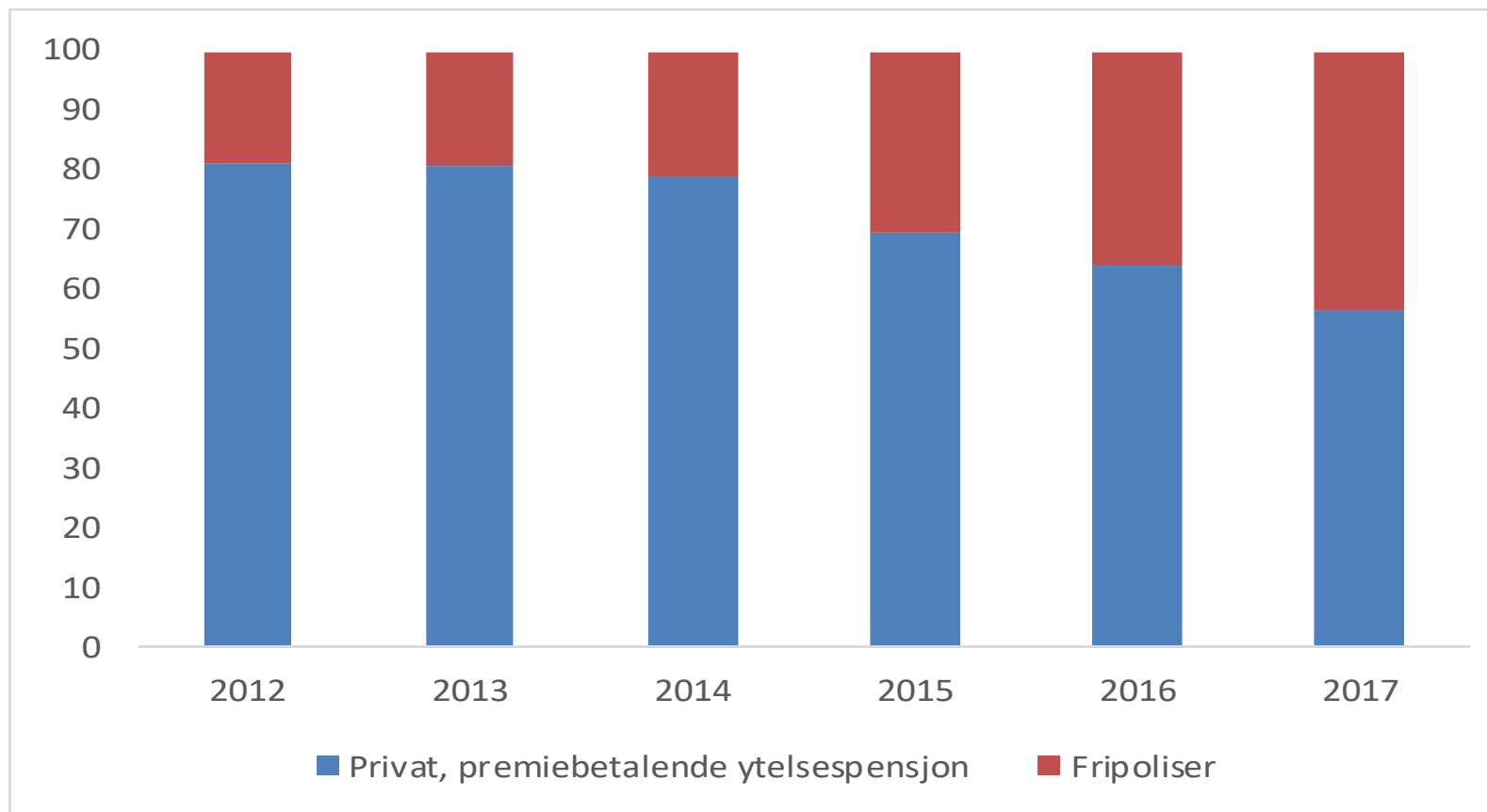
1. Kort om pensjonskassemarkedet

Private pensjonskasser

- Det var i alt 48 pensjonskasser med samlet FK på om lag 199 mrd. kr. ved utgangen av 2017. Én privat pensjonskasse fikk konsesjon i 2017 (fisjon), ingen i 2015-2016.
- Samlet **fripolisebeholdning** var 60 mrd. kr ved utgangen av 2017 (opp 12 mrd. kr i 2017).
- **Fripolisene** utgjorde 43 pst. av forsikringsforpliktelsene til private pensjonskasser ved utgangen av 2017 (36 pst. i 2016)

1. Kort om pensjonskassemarkedet (forts.)

Private pensjonskasser – utvikling i fripoliser

1. Kort om pensjonskassemarkedet (forts.)

Kommunale pensjonskasser

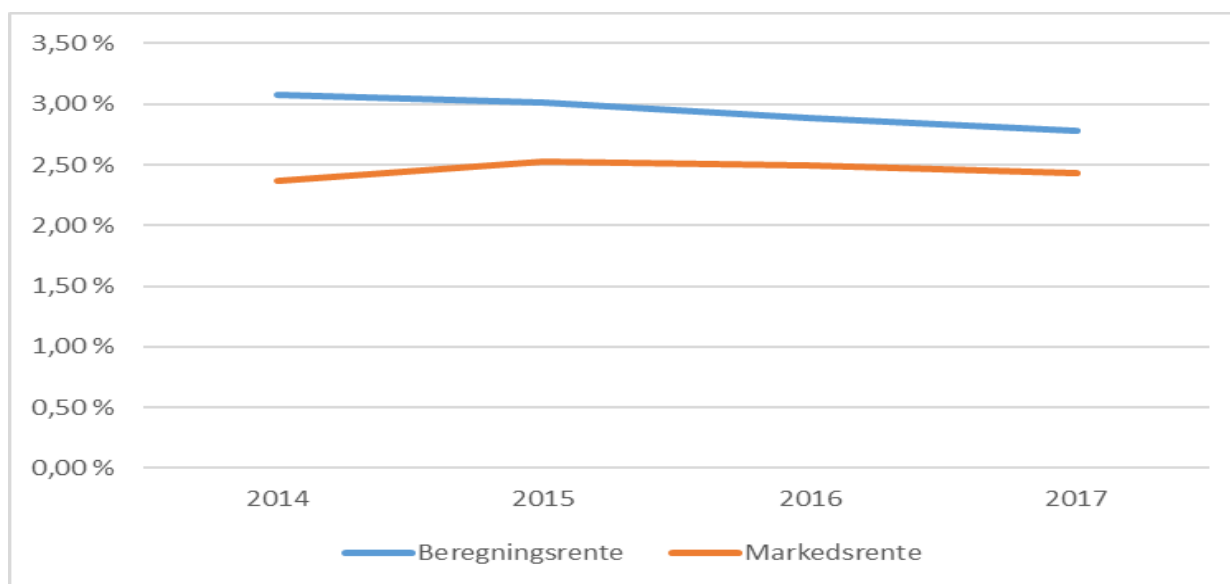
- Det var i alt 37 pensjonskasser med samlet FK på omlag 146 mrd.kr. ved utgangen av 2017. Det er ikke gitt konsesjon til nye pensjonskasser i 2015 til 2017.

1. Kort om pensjonskassemarkedet (forts.)

Durasjon og beregningsrente mv. – utgangen av 2017

	Avsetninger	Durasjon	Beregningsrente	Markedsrente
Kommunale ordninger	110 509	16,8	2,54 %	2,33 %
Private ordninger	79 217	14,8	2,58 %	2,18 %
Fripoliser	60 292	18,7	2,78 %	2,43 %

Utvikling i beregningsrente og markedsrente for fripoliser

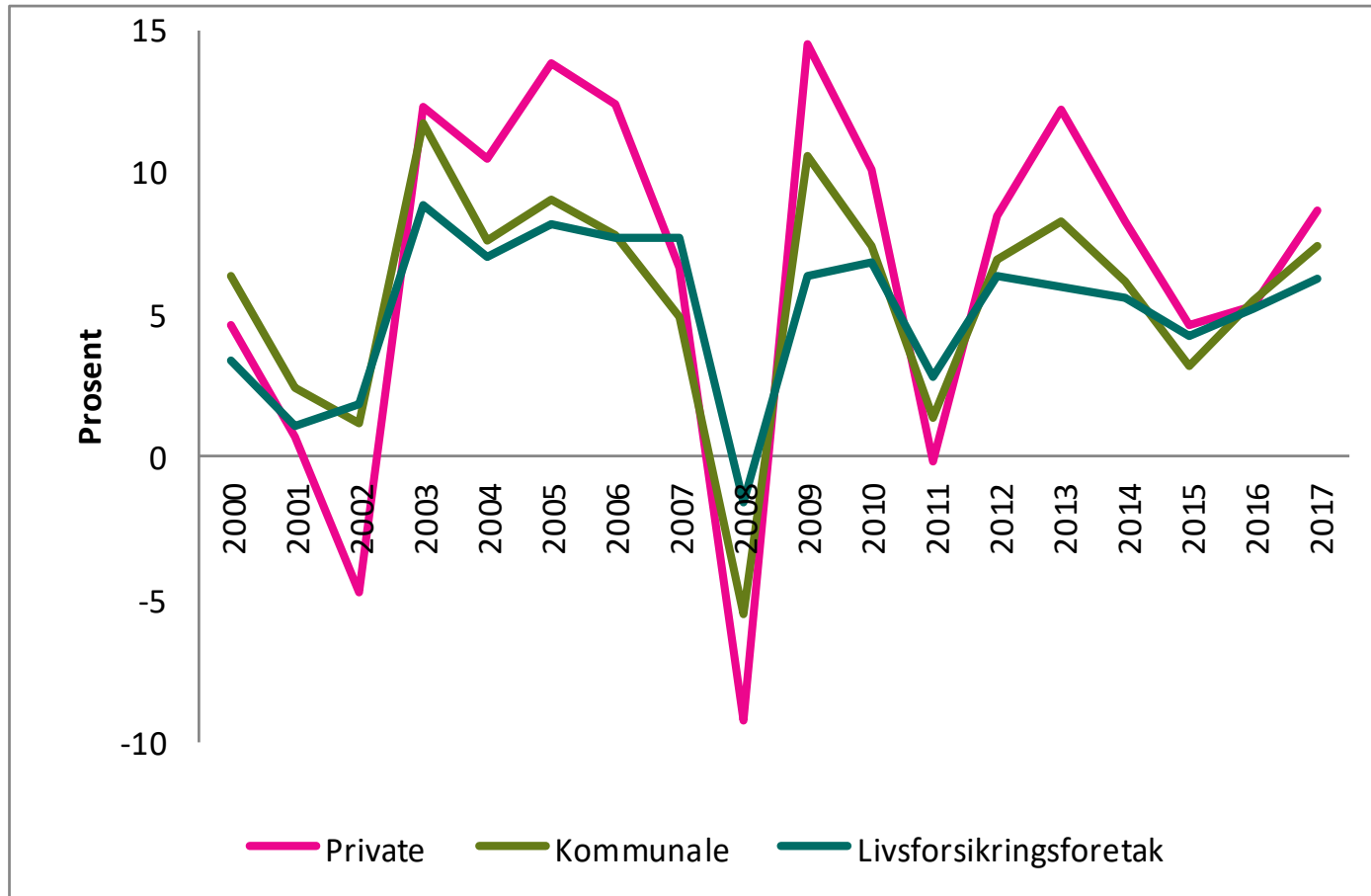

2. Resultater og finansiell stilling

- Pensjonskassenes samlede resultat før skatt var på 4,4 mrd. kr i 2017 — 3,3 mrd. kr i 2016
- *Bokført* kapitalavkastning i kollektivporteføljen var på 5,4 pst. i 2017 — 5,2 pst. i 2016 og 4,1 pst. i 2015
 - Private pensjonskasser hadde høyere avkastning enn de kommunale
- *Verdijustert* avkastning i kollektivporteføljen var på 8,1 pst. i 2017 — 5,4 pst. i 2016 og 4,0 pst. i 2015
 - Verdijustert avkastning var noe høyere for private enn kommunale pensjonskasser i 2017

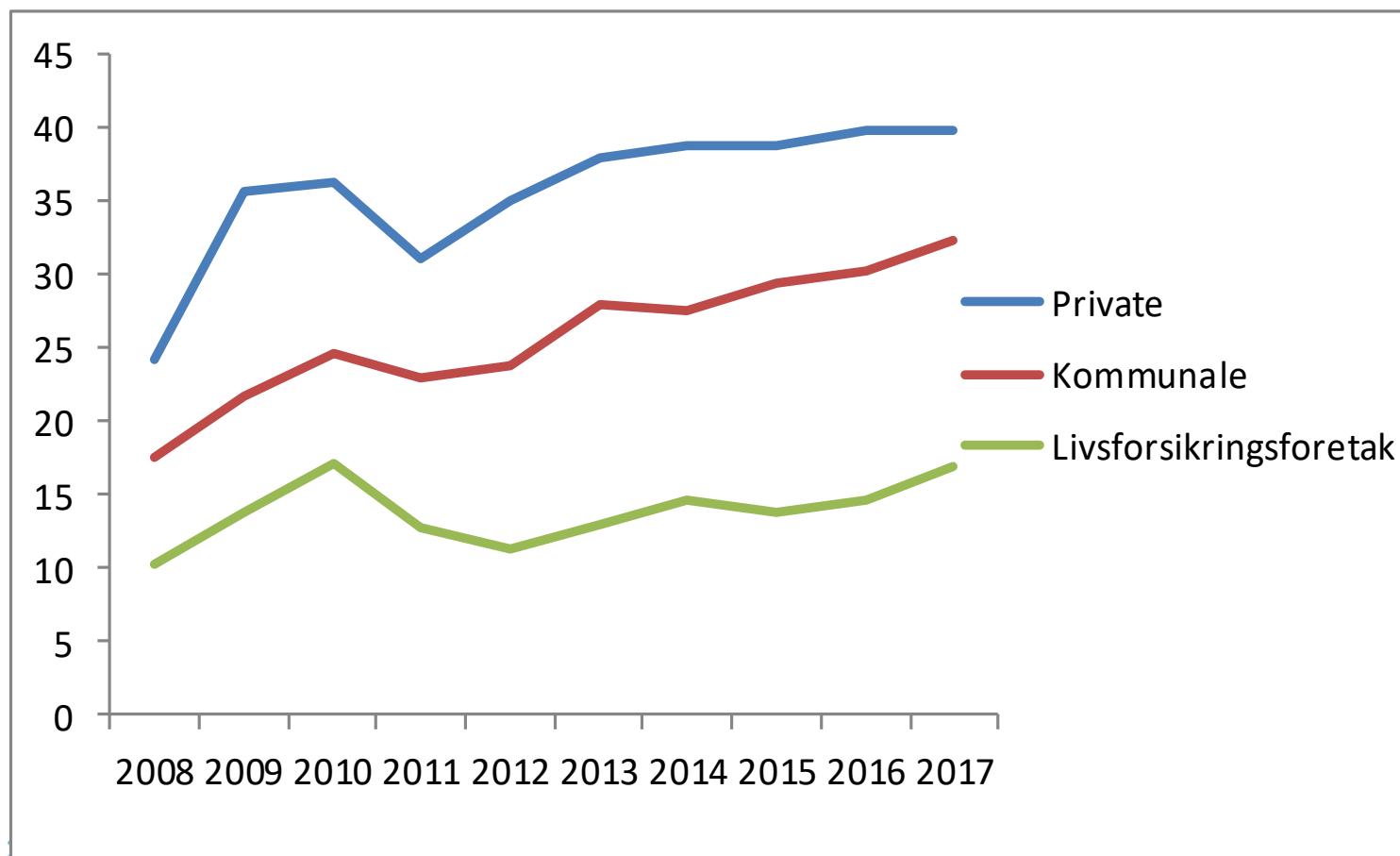
2. Resultater og finansiell stilling (forts.)

Verdijustert avkastning

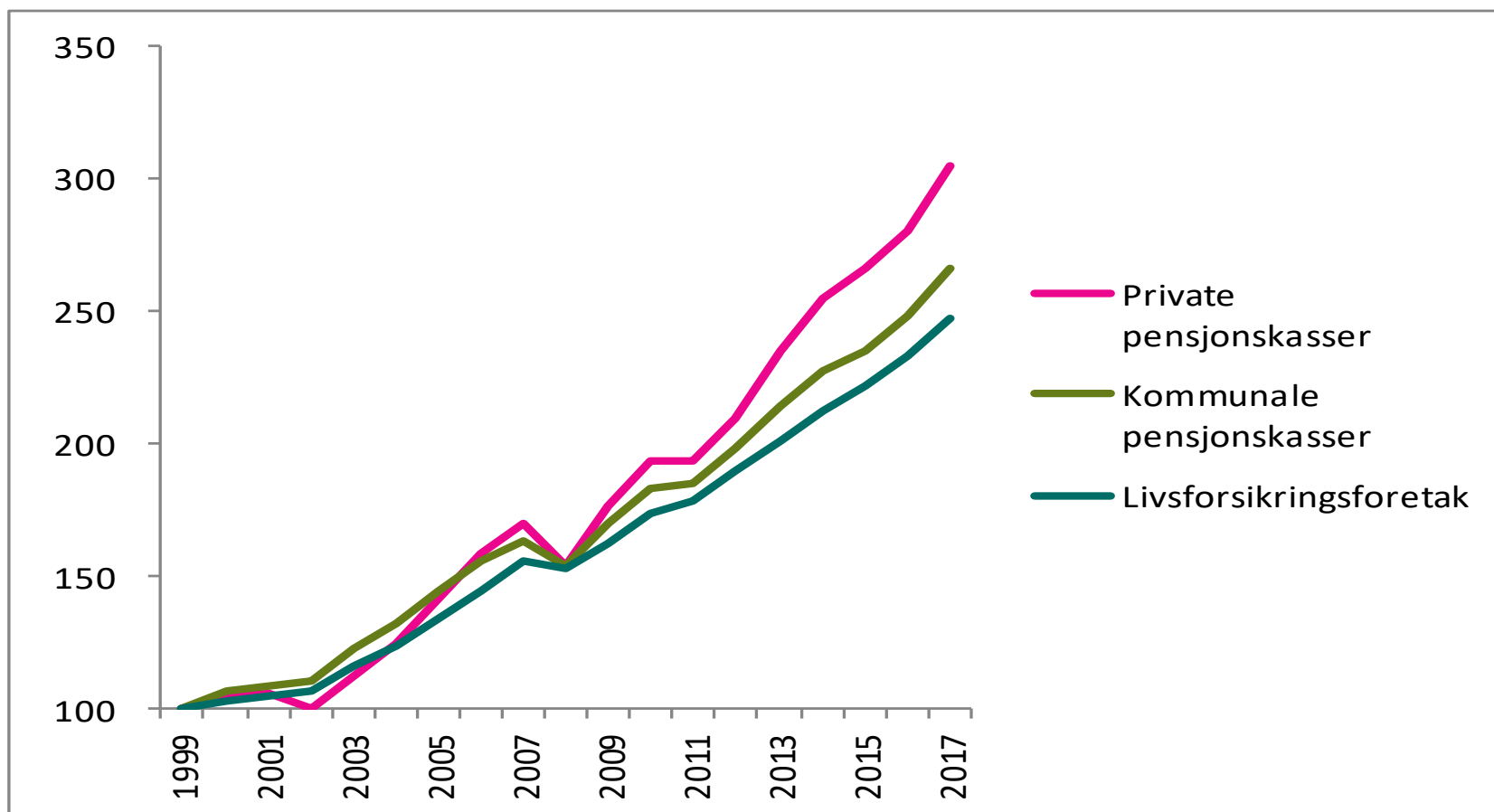
2. Resultater og finansiell stilling (forts.)

Aksjeandel i kollektivporteføljen – pensjonskasser og livsforsikringsforetak

2. Resultater og finansiell stilling (forts.)

Akkumulert verdijustert avkastning i pensjonskasser og livsforsikringsforetak

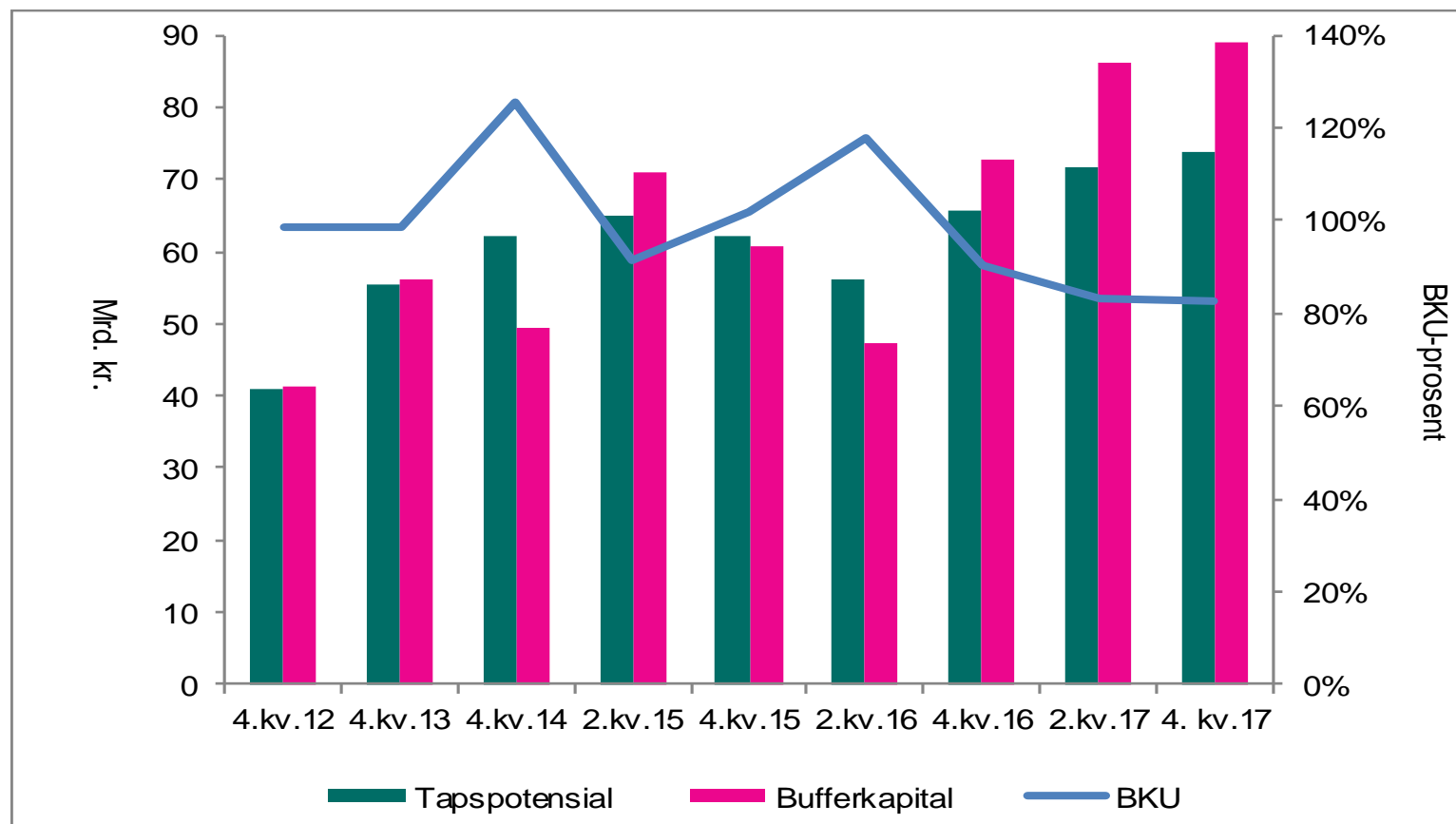
2. Resultater og finansiell stilling (forts.)

Oppreservering for langt liv – K2013

- Oppreserveringskravet til K2013 var på om lag 11,5 mrd. kr for pensjonskassene – 8,5 for private og 3 for kommunale
- Gjenstående oppreserveringsbehov for **private** pensjonskasser var 1. januar 2018 ca. 0,2 mrd. kr
 - Om lag 80 pst. av de private pensjonskassene er nå ferdig oppresvert
- **Kommunale** pensjonskasser er ferdig oppresvert

2. Resultater og finansiell stilling (forts.)

Finanstilsynets stresstest I

3. Tilsynsmessig oppfølging

Forslag til nye kapitalkrav for pensjonskasser

- Finanstilsynet fremmet forslag til nye kapitalkrav for pensjonskasser i brev (med høringsnotat) til Finansdepartementet 15. september 2016
- Kapitalkravene er utarbeidet med utgangspunkt i Finanstilsynets stresstest I – med tilpasninger
- Forslaget har vært på høring med frist 9. januar 2017
- Saken er til behandling i Finansdepartementet

3. Tilsynsmessig oppfølging (forts.)

Gjeldende tilsynspraksis:

- Finanstilsynet vurderer bufferkapitalutnyttelse over 200 prosent som høy risiko som indikerer svak finansiell stilling.
- I brev av 18. mars 2015 til alle pensjonskasser la Finanstilsynet til grunn at pensjonskassene løpende analyserer sin reelle finansielle stilling og at styret jevnlig vurderer behovet for å gjennomføre tiltak.
 - I juli 2016 ble kravet gjennomført i kapitalforvaltningsforskriften (senere pensjonsforetakforskriften).
- Finanstilsynet forventer at pensjonskasser som rapporterer bufferkapitalutnyttelse over 200 prosent, vurderer aktuelle tiltak.
- Pensjonskassenes risikoanalyser bør være fremoverskuende og hensynta alle kjente planendringer mv.

3. Tilsynsmessig oppfølging (forts.)

Nærmere om stresstesten:

- I stresstesten beregnes realistisk verdi (beste estimat) av forpliktelsene sjablongmessig ved at dagens avsetninger korrigeres for:
 - Verdien av rentegarantien
 - Nåverdien av fremtidige rentegarantipremier og fortjenestelementer mv.
 - Underreservering knyttet til avkastningsforutsetninger
 - Underreservering knyttet til biometriske forutsetninger
- Nåverdien av fremtidige premier skal beregnes med utgangspunkt i faktiske pristariffer – skal være i tråd med faktisk praksis.

3. Tilsynsmessig oppfølging (forts.)

Forhold som jevnlig påpekes ved stedlig tilsyn:

- *Overordnet strategidokument*
 - Finanstilsynet forventer at det foreligger et overordnet strategidokument hvor:
 - mål og strategier for virksomheten fremgår,
 - hvor det defineres en klar overordnet risikotoleranse og
 - hvor øvrige styrende dokumenter klart forankres.
 - Strategien bør sikre helhetlig risikostyring.
 - *Styrets risikotoleranse*
 - Styret må gjøre en selvstendig vurdering av hva som er et forsvarlig risikonivå.
 - Det etablerte systemet for risikostyring må sikre at det gjennomføres hensiktsmessige tiltak til rett tid.
 - Styret bør som en del av strategien etablere en klar kapital- og beredskapsplan, herunder definere en klar strategi for oppbygging og bruk av bufferkapital.

3. Tilsynsmessig oppfølging (forts.)

Forhold som jevnlig påpekes (forts):

- *Strategi for forsikringsrisiko*
 - Finanstilsynet forventer at det foreligger en strategi for forsikringsområdet som fungerer som et styringsverktøy for styret.
 - Strategien bør gi en klar definisjon av styrets risikotoleranse og inneholde et rammeverk for forsikringsrisiko med angivelse av risikorammer for de ulike forsikringsrisikoene.
 - Strategidokumentet bør gi klare føringer og retningslinjer for de tiltak som skal gjennomføres når rammene overskrides eller strategidokumentets øvrige retningslinjer fravikes.
 - Finanstilsynet legger til grunn at styringssystemet sikrer at pristariffene følges opp jevnlig av styret.

3. Tilsynsmessig oppfølging (forts.)

Forhold som jevnlig påpekes (forts):

- *Pensjonskassens uavhengighet*
 - Styret bør gjennom de styrende dokumentene og det etablerte avtaleverket sikre pensjonskassens faktiske uavhengighet fra arbeidsgiverforetaket.
 - Det bør være retningslinjer for hvordan interessekonflikter skal håndteres.
- Styrets arbeid og kompetanse
 - Styret skal jevnlig og minst årlig formelt evaluere sitt arbeid og sin kompetanse.
 - Finanstilsynet vil anbefale at det foreligger et skriftlig grunnlag for styrets diskusjon basert på en anonymisert kartlegging blant styremedlemmene.
 - Finanstilsynet vil fremheve betydningen av jevnlige evalueringer av styrets samlede kompetanse som grunnlag for utvelgelse av nye styremedlemmer.

3. Tilsynsmessig oppfølging (forts.)

Forhold som jevnlig påpekes (forts):

- *Uavhengige kontrollfunksjoner*
 - Finansforetakslovens krav til uavhengige kontrollfunksjoner er ikke gjennomført for pensjonskasser.
 - Pensjonskassene er imidlertid underlagt krav om uavhengig kontroll med kapitalforvaltningen og krav til at risikoanalyser skal gjennomføres av en enhet som er uavhengig av utøvende enhet.
 - Pensjonskassene bør utvide kontrollfunksjonens ansvarsområde til å dekke oppfølging av virksomhetens samlede risiko.
 - Det vises til IORP II-direktivet som skal gjennomføres i norsk rett innen januar 2019, som stiller krav til uavhengige kontrollfunksjoner.
 - Pensjonskassene bør videreutvikle sin kontrollfunksjon for å sikre helhetlig og uavhengig overvåking av pensjonskassens risikoer, herunder videreutvikle pensjonskassens vurdering/kvantifisering og jevnlig rapportering av samlet risiko.

3. Tilsynsmessig oppfølging (forts.)

Forhold som jevnlig påpekes (forts):

Utkontraktering – risikostyring og internkontroll:

- Krav til styrefastsatte retningslinjer for utkontraktering
 - Risikovurdering knyttet til utkontraktering som sådan
 - Risikovurdering av oppdragstaker
 - Oppdragstakers adgang til selv å utkontraktere
 - Etablering av interne rutiner og retningslinjer for å følge opp utkontraktert virksomhet
 - Rapporteringskrav
 - Årlig vurdering av risiko og internkontroll for utkontraktert virksomhet
 - Avtaleverk
 - Finanstilsynets tilgang til opplysninger og mulighet for tilsyn

4. Nærmere om krav i IORP II

- Krav til nøkkelfunksjoner
 - Risikostyringsfunksjon
 - Aktuarfunksjon
 - Internrevisjonsfunksjon
- Egenvurdering av risiko
 - Innholdet i vurderingen
 - Forutsetter at foretaket har metoder for å identifisere og vurdere risikoer som foretaket kan bli eksponert for på kort og lang sikt
 - Egenvurderingen skal være en integrert del i virksomhetsstyringen
- Pensjonskassene bør starte arbeidet med å identifisere tiltak som bør gjennomføres for å møte fremtidige krav

5. Andre aktuelle temaer

Anvendelse av kundeoverskudd til å øke premiereserven

- Krever samtykke fra Finanstilsynet
- «en unntaksbestemmelse som det ikke skal være kurant å benytte seg av»
- Inngripende tiltak
 - fripoliseinnehavere får ikke regulering i samsvar med loven
- Momenter i forvaltningspraksis
 - Pensjonskassens finansielle stilling
 - Om tiltaket er balansert finansiert
 - Konsekvenser for reguleringen til pensjonister og fripoliseinnehavere

FINANSTILSYNET

Revierstredet 3
Postboks 1187 Sentrum
0107 Oslo

www.finanstilsynet.no

Personlig e-postadresse

